

VURDERINGSORDNINGEN OG BRUK AV SENSOR - RETNINGSLINJER FOR NT-FAKULTETET PR. 19.06.2006, BASERT PÅ RETNINGSLINJER UTARBEIDET AV FUS AV 05.10.2005

Grunnlaget for all vurdering er gitt i Lov om Universitet- og høyskoler § 3-9:

"Universiteter og høyskoler skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningen."

Krav om retningslinjer er gitt i Studieforskriftens § 37 nr. 3:

"Fakultetet selv fastsetter retningslinjer enten generelt eller for det enkelte studieprogram for hvordan ekstern deltakelse i vurderingen skal gjennomføres, enten ved ekstern deltakelse i den enkelte vurdering eller ved ekstern evaluering av vurderingsordningene".

Retningslinjene nedenfor utgjør minimumskravet til bestemmelser for sensorordningen ved NTNU. De enkelte fakulteter vil kunne ha tilleggsbestemmelser ved behov.

Formålet med sensorordningen

Formålet med bruk av sensorer er å kvalitetssikre at de grader som er oppnådd ved NTNU holder god standard sammenliknet med grader som er oppnådd med samme eller liknende faglig sammensetning ved andre norske eller gode utenlandske universitet, samt å sikre at de vurderingsordningene som benyttes innenfor rammene av NTNUs grader er egnet og adekvat i forhold til mål for studiene, og at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet på en upartisk og betryggende måte.

Retningslinjer:

I. Sensorkategorier og krav til utdanning

- Fagansvarlig sensor i et emne er *faglærer*, og han/hun skal være faglig leder for den ordinære sensuren. Ved klage på sensur kan faglærer være rådgiver for fakultetet.
- Bedømmersensor kan være ekstern eller intern sensor. En bedømmersensor må ha utdanning minst tilsvarende mastergrad og være fagperson innen det aktuelle fagområdet. Bedømmersensor for masteroppgaver må ha førsteamanuensiskompetanse eller tilsvarende. Den interne bedømmersensoren kan være kollega av faglærer, dvs. professor, undervisningsdosent, førsteamanuensis, amanuensis, universitetslektor, professor II, førsteamanuensis II, post. doc., PhD-student eller vitenskapelig assistent ved eget institutt eller beslektet faginstitutt.

Fast tilsatte i undervisningsstilling ved NTNU trenger ikke å oppnevnes som sensor. Midlertidig tilsatte i undervisningsstilling må oppnevnes som sensor på vanlig måte. Bedømmersensor i et PhD-emne må selv ha PhD-/doktorgrad eller tilsvarende kompetanse som kvalifiserer for fast vitenskapelig stilling innen fagområdet.

- Tilsynssensor er alltid ekstern sensor. En ekstern sensor kan ikke være tilsatt i stilling ved NTNU. Tilsynssensoren må ha utdanning minst tilsvarende mastergrad og være en erfaren

fagperson innen det aktuelle fagområdet. Tilsynssensor for masterstudier må ha førsteamanuensiskompetanse eller tilsvarende. Vedkommende bør ha generell interesse for faget og studieprogrammets faglige innhold, og ha spesiell interesse for pedagogikk, fagdidaktikk og bruk av nyanserte vurderingsordninger slik at vedkommende er en reell støttespiller for studieprogrammet.

Fakultetet bestemmer om en tilsynssensor oppnevnes for et studieprogram, en faggruppe/emnegruppe eller et emne.

II. Sensorenes oppnevning og funksjonstid

- Ekstern sensor kan ikke være tilsatt i fast stilling ved NTNU.
- En sensor betraktes som ekstern når han/hun har vært ute av fast tilsettingsforhold ved NTNU minimum ett år. Tilsvarende gjelder også for emeritusstillinger.
- Fakultetet må sørge for at det er tilgang på minst 4 bedømmersensorer i hvert fagområde/emne, hvorav minst 2 må være eksterne.
- Bedømmersensor oppnevnes for 3 år, men kan gjenoppnevnes. Samme bedømmersensor kan oppnevnes for flere emner. Bedømmersensor kan også være tilsynssensor.
- Fakultetet oppnevner tilsynssensor. Fakultetet bestemmer om en tilsynssensor oppnevnes for et studieprogram, en faggruppe/emnegruppe eller et emne.
- Tilsynssensor oppnevnes for 3 år, men kan gjenoppnevnes.

III. Prinsipper for bruk av sensor i vurderingen eller vurderingsordningene

- Et emne har alltid fagansvarlig sensor og tilsynssensor.
- *Ekstern bedømmersensor* kan brukes til vurdering av de enkelte prestasjoner og aktiviteter.
- *Ekstern bedømmersensor* skal brukes i tillegg til *fagansvarlig sensor* ved vurdering av masteroppgaver. Ekstern bedømmersensor skal ikke ha deltatt i veiledning/undervisning.
- Ved vurdering av prestasjoner som ikke gir sensor mulighet til å vurdere disse i lys av et større utvalg av samtidige prestasjoner (for eksempel masteroppgaver eller større prosjektarbeider), eller der undervisningen foregår i flere paralleller, skal det opprettes et karakterpanel eller andre ordninger som sikrer at karaktersystemet blir brukt på en forsvarlig måte.
- Ved muntlig eksaminasjon og vurdering av praksisopplæring e.l. som etter sin art ikke lar seg etterprøve, eller emner med færre enn 15 studenter, skal det alltid være to sensorer, *fagansvarlig sensor* og *bedømmersensor*. Instituttet velger om bedømmersensor skal være ekstern eller intern. *Bedømmersensor* skal ikke ha deltatt aktivt i undervisningen av det aktuelle emnet.
- Ved vurdering i emner (ikke masteroppgave) innstiller instituttet på hvilken ordning som skal gjøres gjeldende for emnet, men innenfor retningslinjene for bruk av tilsynssensor og bedømmersensor angitt nedenfor.

For emner *skal* denne praksis følges:

1. Tilsynssensor skal *vurdere det faglige nivået og pensum i emnet*. Han/hun vurderer om emnet gjennomføres i henhold til de kvalitetskriteriene som er satt. Tilsynssensoren skal uttale seg om vurderingsordningene i emnet før det legges fram for drøfting og godkjenning i instituttets og studieprogrammets ledelse.
Følgende element i emnebeskrivelsen skal legges fram for tilsynssensors vurdering første gang emnet godkjennes:

- Emnets læringsmål
- De obligatoriske aktivitetene som kreves for å få vurdering i emnet
- Hvilke aktiviteter som omfattes av tellende vurdering
- Hvilke vurderingsformer som benyttes og vekting av hver vurderingsform.

Denne prosedyren skal bare gjentas dersom det gjennomføres vesentlige endringer til gjennomføringen av emnet (læringsmål, innhold og/eller vurderingsordning endres så mye at det ved sensur må skilles mellom gammel og ny versjon).

2. Instituttet **skal** med intervall på 4-5 år sørge for at alle besvarelsene ved avsluttende eksamen i et emne vurderes med en ekstern bedømmersensor. I den forbindelse sørger instituttledelsen for at tilsynssensor i tilstrekkelig grad deltar i vurderingene av prestasjonene slik at han/hun får et realistisk bilde av samspillet mellom læringsmål og faglig resultat i de ulike emnene.
3. Der fagansvarlig sensor alene står for sensur av prestasjonene i et emne **skal** et mindre utvalg (5-10%) av besvarelsene i emnet forelegges en bedømmersensor til vurdering. Kriteriene for utvelgelse av besvarelser kan enten være et tilfeldig utvalg besvarelser eller besvarelser som representerer de beste, gjennomsnittet og de svakeste.

IV. Vurderingsoppgaver og sensurveiledning

Faglærer utarbeider forslag til oppgaver som skal vurderes og *sensurveiledning*.

Sensurveiledningen vil typisk inneholde kriterier for vurdering av besvarelsene, f.eks løsningsforslag eventuelt forslag til poengfastsettelse og poengfordeling. Vurderingsoppgaver og sensurveiledning **skal** drøftes med en bedømmersensor, slik at minst to personer er involvert i prosessen. Denne prosessen skal dokumenteres ved at de involverte skal signere på vurderingsoppgaven eller på annen måte gjøre det synlig at prosessen er gjennomført. Det signerte dokumentet skal arkiveres ved instituttet.

V. Rapport og kvalitetssikring

Etter avsluttet semester skal karakterrappport tas ut i hvert enkelt emne. Rapportene danner underlag for kvalitetssikring og drøftinger av undervisningsvirksomheten ved instituttet. Instituttet sender karakterstatistikk med kommentarer via fakultetet eller overfakultært organ der slike er oppnevnt, til NTNUs karakterpanel for vedkommende fagområde.

Tilsynssensor gir årlig en rapport om sitt arbeid og kvalitetsvurderinger til fagansvarlig institutt. Tilsynssensor står fritt når det gjelder å kommentere ulike forhold som kan ha vesentlig innflytelse på undervisningsopplegg, læringsutbytte, faglig nivå, vurderingsordninger o.l. innenfor de studieaktivitetene hun/han er bedt om å føre tilsyn med.

Tilsynssensors rapporter skal følges opp av ledelsen ved fagansvarlig institutt og vurderes i lys av kvalitetsrutinene ved instituttet. Ledelsen skal involvere instituttets faglærere på en positiv måte, slik at de kan drøfte informasjonen og evaluere eget arbeid i lys av andres resultater, og eventuelt revurdere egne tiltak. Ledelsen må ut fra tilsynssensorenes rapporter, vurdere tiltak til forbedring i alle aspekter av et emne. Dersom dette fører til endringer i vurderingsordningene, må de nye vurderingsordningene i emnet godkjennes av tilsynssensor.

VI Sensur i forbindelse med klage

Ved ny sensur etter klage skal det benyttes minst to nye bedømmersensorer, hvorav minst en skal være ekstern bedømmersensor. De nye sensorene skal ikke ha informasjon om karakter, begrunnelse eller studentens begrunnelse for klagen, jf. Studieforskriftens § 42 pkt. 2.

De nye sensorene skal sammen med besvarelsen og oppgaveteksten alltid få tilsendt den sensurveiledning som er utarbeidet for emnet. Sensurveiledningen kan inneholde løsningsforslag, bedømmingskriterier og vektleggingen mellom de enkelte delene, men den må også ajourføres med forhold som kan ha oppstått under selve sensureringen, hvor man f. eks. vil kunne måtte se bort fra en deloppgave som inneholder feil, eller hvor man må justere karakternivået for hele studentkullet av ulike grunner (for lette eller krevende oppgaver etc.).

Bakgrunn for retningslinjene:

Fra Lov om universiteter og høyskoler av 1. 5. 2005:

§ 3-9: "Styret skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningen."

Fra Studieforskriftens bestemmelser:

§ 37.3: "Fakultetet selv fastsetter retningslinjer enten generelt eller for det enkelte studieprogram for hvordan ekstern deltakelse i vurderingen skal gjennomføres, enten ved ekstern deltakelse i den enkelte vurdering eller ved ekstern evaluering av vurderingsordningene".

Fakultetet er således delegert myndighet fra Styret ved NTNU til å administrere all sensur. Det er imidlertid hensiktsmessig at NTNU har felles retningslinjer for hvordan dette utføres i praksis. For NTNUs vedkommende består "ordningen" i både kvalitetsrutinene knyttet til gjennomføringen av et emne, vurderingsordningene som blir benyttet og selve vurderingen. Kvalitetsrutinene vil i hovedsak være felles for NTNU, og de godkjennes av NTNUs styre. Det er instituttstyrer som påser at kvalitetsrutinene blir fulgt i alle emner tilhørende instituttet. Tilsynssensors oppgaver vil da være å vurdere det faglige nivå og godkjenne vurderingsordningene som blir brukt i emnet og eventuelt (unntaksvis) delta i selve vurderingen.

Definisjoner:

- Et studieprogram har en studieprogramledelse underlagt fakultetets studieutvalg.
- Loven sier følgende om sensorer:
 - Fra § 3-9 (2): ...Det skal være minst to sensorer, hvorav minst en ekstern, ved bedømmelse av kandidatenes selvstendige arbeid i høyere grad (Masteroppgaven. Egne bestemmelser for PhD-avhandlingen).
 - § 3-9 (5): Ved ny sensurering...(etter klage)...benyttes minst to *nye* sensorer, hvorav minst en ekstern.
 - Fra § 5-3 (6): Karakterfastsetting ved ny sensurering kan ikke påklages.

Ut fra dette er det behov for en ytterligere presisering av hva en sensor er. Begrepet sensor deles derfor inn i kategoriene

- Fagansvarlig sensor
 - Bedømmersensor
 - Tilsynssensor.
- *Vurdering* er all bedømmelse av en students prestasjoner og aktiviteter som teller med i den endelige bokstavkarakteren eller som fører til karakteren bestått/ikke-bestått i et emne. Slike vurderinger skal utføres etter retningslinjene for sensorordningen ved NTNU.
 - *Godkjenning* er bedømmelse av studentens aktiviteter i et emne som er obligatoriske, og som ikke teller med i sluttkarakteren i et emne. Slike godkjenninger skal utføres av faglærer eller den som faglærer bemyndiger.

Om vurdering:

Fra Lov om universiteter og høyskoler om vurdering:

§ 3-9 (6): Vurderingsuttrykket ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått.

Anbefalte vurderingsformer for avsluttende vurdering i et emne kan være basert på:

- Skriftlig avsluttende eksamen
- Muntlig avsluttende eksamen
- Arbeider, herav inngår:
 - o Prosjektarbeid
 - o Laboratoriearbeid
 - o Feltarbeid
 - o Rapporter
 - o Hjemmeoppgaver
 - o Obligatoriske øvinger
- Semesterprøver
- Mappe.

I noen typer emner kan det også være aktuelt å basere vurderingen på:

- Seminaraktiviteter
- Modellbygging
- Kunstnerisk fremføring
- Presentasjoner
- Undervisning.

Det er viktig at tellende arbeider er utført i kontrollerte former hvor bl.a. studentens identitet kan dokumenteres.

Obligatoriske aktiviteter for adgang til avsluttende eksamen:

Krav om obligatoriske aktiviteter som stilles for at studenten skal kunne gå opp til avsluttende eksamen, må være av en slik art at de helst kan utføres over et visst tidsrom. Dette er av hensyn til studentens prioriteringer og gyldig forfall. Anbefaling om slike obligatoriske krav er:

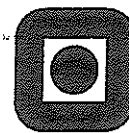
- Obligatoriske regneøvinger som må være godkjent
- Obligatoriske øvingsarbeider som må være godkjent
 - o Laboratoriearbeid
 - o Prosjektarbeider
 - o Større øvingsarbeid
 - o Feltøvinger
 - o Metodekurs
 - o Kurs i ferdigheter.

Et arbeid kan være både obligatorisk og samtidig bli gjenstand for vurdering, men da må dette presiseres i emnebeskrivelsen.

Man kan skille mellom flere prinsipper ved vurdering, og de viktigste er:

- Den endelige vurderingen er basert bare på avsluttende eksamen.
- Den endelige vurderingen er basert på avsluttende eksamen og arbeider vurdert underveis.
- Den endelige vurderingen er basert på avsluttende eksamen, arbeider og semesterprøver vurdert underveis.
- Den endelige vurderingen er basert på arbeider vurdert underveis.

- Den endelige vurderingen er basert på arbeider og semesterprøver vurdert underveis.
- Den endelige vurderingen er basert på en mappe (portefolio) av arbeider og semesterprøver hvor avsluttende eksamen kan inngå. Vurderingen utføres når mappen skal avsluttes ved semesterslutt. Herav følger at det ikke skal settes bokstavkarakter før ved sluttkarakteren.



Tilsynssensorordningen.

1. Premisser for tilsynssensorrollen.

Grunnlaget for all vurdering og bruk av sensorer er gitt i Lov om Universitet- og høyskoler § 3-9: "Universiteter og høyskoler skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. *Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningen.*"

Bruk av tilsynssensor på studieprogramnivå synes lite relevant, da kvaliteten på et studieprogram vurderes ut fra andre kriterier enn et emne. *Kvalitetssikringen av et studieprogram bør derfor ivaretas med internasjonale evalueringsteam hvert 5 – 6 år.* Tilsynssensor vil derfor ordinært arbeide på emnegruppe- og studieretningsnivå, som vanligvis er direkte relatert til et institutt eller en faggruppe under instituttnivået (enkeltemner bør vurderes kun unntaksvis). Hovedprofilene (fordypningene) i et studieprogram vil ofte være nær sammenfallende med studieretning eller emnegruppe. Tilsynssensor vil da i hovedsak være knyttet til institutt/faggruppe, hvor oppdraget kan utføres under ett en gang pr. år, evt. hvert andre år, avhengig av hvor store endringer som er gjort i emnetilbudet. Tilsynssensor forutsettes primært å fokusere på endrede og nye emner, mens ordinære emner underlegges en mer rutinemessig vurdering. For øvrig bygger ordningen på følgende premisser:

- Ordningen med tilsynssensor må bygge på at faglærer er faglig autoritet i sitt emne, og at tilsynssensor kun skal ha *rådgivende rolle for instituttleder*, og være en samtale- og samarbeidspartner for faglærer/fagmiljø.
- Tilsynssensor bør fortrinnsvis komme fra et universitet eller en høyere utdanningsinstitusjon.
- Første gangs godkjenning av et emne foreslås gjort av en intern bedømmersensor. Tilsynssensor vurderer således emnet først etter 1.gangs gjennomkjøring, ved første sensorpanel-/faglærermøte.
- For å få en mer konkret erfaring med vurderingene som er gjort, kan tilsynssensor gjennomføre egen vurdering av noen utvalgte oppgaver innenfor de fagområdene han/hun er faglig kompetent.
- Ordningen med referansegrupper i hvert emne forutsettes gjennomført konsekvent. Referansegruppen vil være meget representativ mht. å gi tilbakemelding om kvaliteten på undervisningen i de enkelte emnene. Rapport fra referansegruppene vedlegges som underlagsmateriale til tilsynssensor (standard rapporteringsmal for Referansegruppene).
- Kvalitetssikring av emner og studieretninger vil av karakter være forskjellig fra evaluering av studieprogram. Tilsynssensorperiodene vil således gå uavhengig av studieprogram-evalueringene, men tilsynssensors rapporter vil være viktig underlag for programevalueringen.

Rapporteringsskjemaet fra tilsynssensor er to-delt, en del som gjelder tilsynsoppgavens utførelse som sådan, og en del som går på faglige vurderinger som bygger på at tilsynssensor eventuelt har gjennomført konkrete vurderinger av emner.

Rapporteringsskjemaet er vedlagt.

Rapport fra tilsynssensor:

Navn:	
Tilknyttet institusjon:	
Postadresse:	e-post:
Utdanning (grad):	
Oppnevnt for (emnegruppe, studieretning):	

Generelle spørsmål i fht. tilsynsoppgaven*	3	2	1	IA
1. Jeg fikk nødvendige kopier av relevante dokumenter (emnebeskrivelser, eksamens- og prosjektoppgaver, sensurveiledning (med evt. tillegg/korreksjon ved omsensur), karakterstatistikk, sensorkommentarer etter vurderingene som er gjort, rapport fra Referansegruppene.				
2. Læringsmål og faglig innhold for emnene/studieretningen er vurdert				
3. Vurderingsordningene for emner/studieretningen er vurdert og kommentert				
4. Prosjekt- og eksamensoppgavene er gjennomgått og vurdert, kommentarer gitt				
5. Jeg ble invitert til å delta på møtet i karakterpanelet (faglærermøte, studieutvalg)				
6. Jeg har mottatt tilfredsstillende rapport fra møtet i karakterpanelet				
7. Hvordan bedømmer du omfanget av oppgaven som tilsynssensor? Kommentarer gitt.				
8. Karakterstatistikk:				
A. Ga faglærer noen kommentarer til karakterstatistikken mht. nivå og fordeling?				
B. Ble det vedtatt noen tiltak til forbedringer i fht. karakterstatistikken?				
Dersom du har deltatt i vurdering av emnegruppe eller enkeltemner anmodes du om å vurdere følgende faktorer *:				
Vurderingskriterium	3	2	1	IA
9. Eksamensoppgaven:				
A: Var oppgaven mht. tema, spredning, nivå og vektning hensiktsmessig?				
B: Fikk du anledning til å gi dine kommentarer til vurderingene/vurderingsordningene?				
10. Prosjektoppgaver:				
A. Var valget av tema for oppgaven hensiktsmessig?				
B. Var standarden/metoden for vurdering av besvarelsen tilfredsstillende?				
11. Eksperimentell oppgave:				
Var arrangementet og veiledningen tilfredsstillende?				
12. Muntlig eksaminasjon:				
A. Var det praktiske arrangementet tilfredsstillende?				
B. Fikk alle kandidatene en likeverdig utspørring, basert på skriftlige kopi av spørsmål?				
C. Muntlig eksaminasjon: Ble vurderingen/vurderingsordningen og karaktersetningen gjennomført tilfredsstillende?				

- * Skala: 3= meget bra, tiltak ikke nødvendig/ (JA)
 2 = som gjennomsnitt, men potensial for forbedring (2.prioritet),
 1= ikke akseptabelt, må forbedres (1.prioritet)/ (NEI).
 IA= ikke aktuelt å vurdere i fht. denne sensuren

KOMMENTARER.

Tilsynssensor anmodes om å gi korte kommentarer om følgende forhold, med vekt på forslag til forbedringstiltak (kfr. der det er gitt vurderingsnivå 1 eller 2):

1. Nivået på fagområdet i forhold til nivå i studiet (BSc, MSc).
2. Egnethet for valgt vurderingsform, - og bruken av denne.
3. Kvalitet på de gitte vurderingsoppgaver, - omfang og relevans.
4. Bruk av karakterskalaen, - nivå og spredning.
5. Gode ideer fra tilsynsoppgaven som bør videreformidles.
6. Andre forhold du vil kommentere (faglig samspill og progresjon fra emne til emne).

Forslag til tidspunkt for neste tilsyn (semester/år):

Sted:.....

Dato:.....

Signatur: